

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Jiřího Zemánka, soudce Ludvíka Davida a soudce zpravodaje Jaroslava Fenyka o ústavní stížnosti stěžovatele **Doc. Ing. Luboše Smrčky, CSc.**, správce konkursní podstaty úpadce MASOSPOL a.s. v likvidaci, se sídlem Libušská 319, Praha 4, právně zastoupeného JUDr. Pavlem Krýlem, CSc., advokátem se sídlem Praha 4, Křtinská 617, proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 6. 2013, č. j. 10 Cmo 206/2010-239, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2015, č. j. 29 Cdo 3670/2013-281, takto:

I. Rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 6. 2013, č. j. 10 Cmo 206/2010-239, a usnesením Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2015, č. j. 29 Cdo 3670/2013-281, bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý proces zaručené v čl. 36 odst. 1 a v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

II. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 6. 2013, č. j. 10 Cmo 206/2010-239, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2015, č. j. 29 Cdo 3670/2013-281, se ruší.

Odůvodnění:

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností, doručenou Ústavnímu soudu dne 15. 3. 2016, která splňuje formální náležitosti stanovené zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatel domáhal zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí s tvrzením, že při projednávání věci stěžovatele před obecnými soudy došlo k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

2. Z ústavní stížnosti, napadených rozhodnutí a soudního spisu, který si Ústavní soud v dané věci vyžádal, vyplývá, že vedlejší účastnice - společnost SAPARIA a.s. se domáhala žalobou podanou dne 6. 11. 2009, aby Městský soud v Praze rozhodl o vyloučení nemovitostí zapsaných na listu vlastnictví č. XXX v k. ú. Písnice (dále jen „předmětné nemovitosti“) ze soupisu konkursní podstaty úpadce – společnosti MASOSPOL, a. s. „v likvidaci“, kdy tyto nemovitosti měly být do soupisu konkursní podstaty sepsány stěžovatelem neoprávněně. Předmětné nemovitosti byly převedeny na vedlejší účastnici kupní smlouvou uzavřenou dne 22. 10. 1999 se společností MASOSPOL, a.s. za celkovou cenu 300 000 000,- Kč (dále jen „předmětná kupní

smlouva“), následně byl dne 24. 4. 2002 usnesením Městského soudu v Praze č. j. 89 K 36/01-30 prohlášen na majetek společnosti MASOSPOL, a. s. „v likvidaci“ konkurs, přičemž stěžovatel, jakožto správce konkursní podstaty, od předmětné kupní smlouvy odstoupil dopisem ze dne 12. 8. 2002 pro nezaplacení kupní ceny v plné výši a předmětné nemovitosti zapsal do soupisu konkursní podstaty úpadce – společnosti MASOSPOL, a. s. „v likvidaci“. Městský soud v Praze svým rozhodnutím ze dne 14. 9. 2010, č. j. 58 Cm 81/2009-77, žalobu zamítl s odůvodněním, že kupní smlouva ze dne 22. 10. 1999, kterou se převáděly předmětné nemovitosti, zanikla na základě odstoupení, když stěžovatel od kupní smlouvy odstoupil v souladu s ustanovením § 48 odst. 1 zákona č. 42/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a v souladu se smluvním ujednáním obsaženým v předmětné kupní smlouvě. Proto stěžovatel sepsal předmětné nemovitosti do konkursní podstaty úpadce – společnosti MASOSPOL, a. s. „v likvidaci“ oprávněně.

3. Ve věci následně rozhodoval Vrchní soud v Praze jako soud odvolací na základě odvolání vedlejší účastnice, přičemž rozsudkem ze dne 10. 3. 2011, č. j. 10 Cmo 206/2010-120, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že předmětné nemovitosti ze soupisu konkursní podstaty úpadce – společnosti MASOSPOL, a. s. „v likvidaci“ vyloučil, neboť dle jeho názoru stěžovatel dopisem ze dne 12. 8. 2002 od kupní smlouvy, kterou měly být předmětné nemovitosti převedeny, neodstoupil, jelikož tento dopis měl být svým obsahem toliko dodatečnou výzvou k úhradě kupní ceny, a nikoliv odstoupením. K dovolání stěžovatele rozhodl následně ve věci Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 28. 2. 2013, č. j. 29 Cdo 2638/2011-175, kterým napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil s odkazem na skutečnost, že soud při svém rozhodování zcela pominul úpravu obsaženou v ustanovení § 14 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání v rozhodném znění (dále jen „zákon o konkursu a vyrovnání“) a výklad k tomuto ustanovení obsažený v ustálené judikatuře, a tudíž je jeho právní posouzení věci neúplné a tedy i nesprávné. Při odkazu na ustálenou judikaturu v dané věci Nejvyšší soud uvedl, že předmětné ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání mimo jiné nahrazuje ta ustanovení hmotného práva, jež smluvním stranám dovozovala odstoupit od synallagmatické smlouvy pro její neplnění v době před prohlášením konkursu. Ve svém odůvodnění Nejvyšší soud dále uvedl následující: „Současné nelze přehlédnout, že k datu prohlášení konkursu na majetek úpadce (prodávajícího) tento svůj závazek z kupní smlouvy zcela splnil a vlastnické právo ke sporným nemovitostem na žalobce převedl, přičemž splatnost kupní ceny (jejíž úhrada je mezi účastníky sporná) nastala rovněž před datem prohlášení konkursu na majetek úpadce.“

4. Obě strany sporu, tedy stěžovatel jako žalovaný a vedlejší účastník jako žalobce, podaly k Vrchnímu soudu v Praze po doručení rozhodnutí Nejvyššího soudu č. j. 29 Cdo 2638/2011-175 vyjádření, kterým reagovaly na odlišný právní náhled Nejvyššího soudu. Stěžovatel ve svém obsáhlém vyjádření zejména poukazoval na skutečnost, že s ohledem na posouzení věci dle ustanovení § 14 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání je nutno se zabývat otázkou, zda skutečně prodávající splnil ke dni prohlášení konkursu své závazky z kupní smlouvy ze dne 22. 10. 1999 a nabídl ve svém vyjádření množství tvrzení a důkazních návrhů, kterými měl prokazovat, že kupní smlouva nebyla splněna ani ze strany prodávajícího. Vrchní soud v Praze, který ve věci opětovně rozhodoval po kasačním zásahu Nejvyššího soudu, ve svém rozhodnutí ze dne 20. 6. 2013, č. j. 10 Cmo 206/2010-239, setrval na svém původním výroku, tedy rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že předmětné nemovitosti ze soupisu konkursní podstaty úpadce – společnosti MASOSPOL, a. s. „v likvidaci“ vyloučil,

avšak s odlišným odůvodněním. Odvolací soud konstatoval, že předmětná kupní smlouva ze dne 22. 10. 1999 je smlouvou o vzájemném plnění a že k datu prohlášení konkursu na majetek prodávajícího byl závazek z této smlouvy prodávajícím zcela splněn, tudíž od kupní smlouvy nebylo možno dopisem ze dne 12. 8. 2002 odstoupit. K námitkám a důkazům navrženým stěžovatelem v průběhu odvolacího řízení Vrchní soud v Praze nepřihlížel s odkazem na ustanovení § 205a a § 211a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“). Navíc odvolací soud vyjádřil názor, že takové odvolací námitky považuje za irelevantní, když z důkazů provedených v řízení před soudem prvního stupně jednoznačně vyplývá, že vlastnické právo vedlejšího účastníka (žalobce) k předmětným nemovitostem bylo vloženo do katastru nemovitostí a vedlejší účastník se stal jejich vlastníkem.

5. Stěžovatel proti druhému rozhodnutí Vrchního soudu v Praze opětovně brojil dovoláním k Nejvyššímu soudu, kdy zejména namítal, že úprava dle ustanovení § 14 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání na souzený případ nedopadá a dále že odvolací soud svým postupem porušil zásadu předvídatelnosti soudního rozhodování, když po změně právního posouzení věci nevytvořil pro stěžovatele prostor, aby svá tvrzení doplnil a navrhl nové důkazy, ani jej nepoučil ve smyslu ustanovení § 118a občanského soudního řádu. Dovolání stěžovatele bylo usnesením Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2015, č. j. 29 Cdo 3670/2013-281, odmítnuto s poukazem na správný závěr odvolacího soudu ve věci nemožnosti odstoupení správce konkursní podstaty od smlouvy, která byla jednou stranou zcela splněna, a současně bylo přisvědčeno i procesnímu postupu odvolacího soudu, na jehož základě nepřihlížel k tvrzením a důkazním návrhům formulovaným stěžovatelem v jeho vyjádření k odvolání. Nejvyšší soud uvedl, že postup podle ustanovení § 118a občanského soudního řádu není namístě, pokud byla žaloba zamítnuta nikoliv z důvodu neunesení důkazního břemene, nýbrž na základě učiněného skutkového zjištění, jak tomu mělo být též v posuzované věci.

II.

Argumentace stěžovatele

6. Stěžovatel ve své ústavní stížnosti vedle podrobného vyličení průběhu předchozího řízení tvrdí, že napadenými rozhodnutími bylo zasaženo do jeho práva na spravedlivý proces, neboť odvolací soud, jehož postup byl následně aprobován i Nejvyšším soudem, porušil zásadu předvídatelnosti soudního rozhodování. Stěžovatel apeluje zejména na povinnost soudu zajistit, aby důkaznímu řízení předcházelo úplné vyličení právně významných skutečností s tím, že soud je povinen efektivně umožnit účastníkům řízení, aby případné chybějící skutečnosti vysvětlili nebo doplnili. V této souvislosti stěžovatel odkazuje na nálezy Ústavního soudu ze dne 7. 4. 2011, sp. zn. I. ÚS 2014/10 (všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou k dispozici v elektronické podobě na <http://nalus.usoud.cz>). Uvádí i povinnost soudu vést řízení tak, aby účastníci nebyli překvapeni hodnocením provedených důkazů a nebyli až v době vyhlášení rozhodnutí postaveni před situací, v níž již není možné nabídnout soudu další důkazy, které by byly s to názor soudu o skutkovém základu spolehlivě změnit (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 3. 2009, sp. zn. I. ÚS 3143/08, ale i nálezy ze dne 6. 9. 2010, sp. zn. I. ÚS 1744/10, nebo ze dne 11. 11. 2009, sp. zn. IV. ÚS 560/08).

7. V daném případě stěžovatel sice uznává, že měl prostor, aby se na nové právní posouzení věci dovolacím soudem adekvátně připravil, avšak odvolací soud k jeho nové argumentaci a návrhům vůbec nepřihlédl s odkazem na jejich nepřipustnost dle ustanovení § 205a a § 211a občanského soudního řádu a rovněž v souladu s názorem (jemuž přisvědčil i soud dovolací), že bylo možno vycházet z již učiněných skutkových zjištění, a tudíž zde postup podle ustanovení § 118a občanského soudního řádu nebyl namístě. Stěžovatel zde rozporuje závěry napadených rozhodnutí, podle kterých mělo být v řízení prokázáno, že úpadce, jako prodávající, dle předmětné kupní smlouvy ze dne 22. 10. 1999 splnil zcela své povinnosti z uvedené kupní smlouvy, když vlastnické právo k předmětným nemovitostem přešlo na vedlejšího účastníka. Tento závěr měly soudy vyvodit z předmětné kupní smlouvy ze dne 22. 10. 1999, která byla opatřena razítkem příslušného katastrálního úřadu, avšak vklad vlastnického práva se měl vztahovat pouze k nemovitostem uvedeným v čl. II. odst. 1 předmětné kupní smlouvy (pozemky a budova s čp.), nikoliv však k nemovitostem uvedeným v čl. II. odst. 2 předmětné kupní smlouvy (budovy a jiné stavby bez čp/če), které nebyly ke dni uzavření kupní smlouvy dosud zapsány do katastru nemovitostí, ačkoliv se jednalo o nemovitosti v katastru povinně evidované. Tyto nemovitosti byly dle tvrzení stěžovatele zapsány do katastru nemovitostí až dne 28. 5. 2002, tedy až po prohlášení konkursu na majetek úpadce – společnosti MASOSPOL, a. s. „v likvidaci“. Stěžovatel dále namítá, že vlastnické právo nemohlo přejít vůbec k nemovitostem (halám) označeným v kupní smlouvě jako B5 a B6, které byly zničeny požárem dne 21. 11. 1999. Dle názoru stěžovatele je zjevné, že odvolací soud převzal závěr Nejvyššího soudu vyjádřený v jeho rozhodnutí č. j. 29 Cdo 2638/2011-175, že prodávající splnil svou povinnost z předmětné kupní smlouvy zcela, avšak tvrdí, že odvolací soud se tímto názorem neměl řídit, když nešlo v podstatě o právní názor, navíc již z důkazů provedených před soudem prvního stupně vyplývalo, že tento neodpovídá skutkovému stavu věci.

8. Stěžovatel je přesvědčen, že popsáním postupem soudů bylo ve věci rozhodnuto na základě nesprávně zjištěného skutkového stavu a stěžovatel byl zbaven možnosti reagovat na nový právní názor dovolacího soudu, který následně převzal i soud odvolací, přičemž takovým postupem byla porušena zásada předvídatelnosti soudního rozhodování, čímž bylo stěžovateli upřeno jeho ústavně zaručené právo na spravedlivý proces.

III.

Vyjádření účastníků řízení a replika stěžovatele

9. Vrchní soud v Praze ve svém vyjádření k ústavní stížnosti odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí, přičemž poukázal i na to, že námitky obsažené v ústavní stížnosti použil stěžovatel už v dovolání proti napadenému rozhodnutí Vrchního soudu v Praze a Nejvyšší soud se s nimi ve svém usnesení řádně vypořádal. Závěrem odvolací soud navrhuje odmítnutí, eventuálně zamítnutí ústavní stížnosti.

10. K výzvě Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřil rovněž Nejvyšší soud, který obdobně jako odvolací soud odkázal v první řadě na odůvodnění svého usnesení, ve kterém dle jeho názoru vyložil, proč neshledal důvodnou námitku

stěžovatele, podle něhož byla rozhodnutím odvolacího soudu porušena zásada předvídatelnosti soudního rozhodnutí. Pokud pak stěžovatel vytýkal soudům nesprávné zjištění skutkového stavu věci, zdůrazňuje Nejvyšší soud, že při svém rozhodování vyšel ze skutkových závěrů Vrchního soudu v Praze, které má za správné. Vrchní soud v Praze totiž uzavřel, že vlastnické právo vedlejšího účastníka k předmětným nemovitostem bylo vloženo do katastru nemovitostí ještě před prohlášením konkursu na majetek úpadce MASOSPOL, a. s. „v likvidaci“ a tato skutečnost měla vyplývat z důkazů provedených v řízení před soudem prvního stupně. V této souvislosti je poukázáno na skutečnost, že soud prvního stupně provedl důkaz nejen předmětnou kupní smlouvou, ale i dohodou o narovnání ze dne 8. 3. 2000 a dopisem Ministerstva zemědělství České republiky ze dne 10. 8. 2001. V závěru je vyjádřen názor, že Nejvyšší soud svým postupem ústavně zaručená práva stěžovatele neporušil a je navrženo odmítnutí ústavní stížnosti jako zjevně neopodstatněné.

11. Vedlejší účastník k ústavní stížnosti v nyní projednávané věci namítá, že tato je velmi vágní ve vymezení údajně porušených základních práv a svobod. Poukazuje na účel řízení před Ústavním soudem, který je oprávněn zasahovat pouze při nerespektování ústavně zaručených základních práv a svobod, což se však v daném případě nestalo. K námitce stěžovatele, že v řízení byla porušena zásada předvídatelnosti soudního rozhodnutí, odkazuje vedlejší účastník na odůvodnění napadeného rozhodnutí Nejvyššího soudu, se kterým se plně ztotožňuje a v němž bylo řádně vysvětleno, proč postup dle ustanovení § 118a občanského soudního řádu nebyl v předmětné věci namístě. I vedlejší účastník navrhuje, aby Ústavní soud ústavní stížnost jako neopodstatněnou odmítl.

12. Stěžovatel zaujal stanovisko k vyjádření ostatních účastníků ve své replice ze dne 18. 11. 2016. S ohledem na stručnost vyjádření vrchního soudu odkázal stěžovatel ve vztahu k tomuto účastníkovi pouze na obsah svého dovolání a na text samotné ústavní stížnosti. K vyjádření Nejvyššího soudu stěžovatel uvádí, že pokud tento poukazuje na skutečnost, že odvolací soud vycházel při svých skutkových zjištěních i z důkazů provedených před soudem prvního stupně (dohoda o narovnání ze dne 8. 3. 2000 a dopis Ministerstva zemědělství České republiky ze dne 10. 8. 2001), nebyly tyto důkazy provedeny k prokázání splnění závazku prodávajícího z předmětné kupní smlouvy a ani z nich takové závěry vyvodit nelze. Naopak stěžovatel poukazuje opětovně na skutečnost, že odvolací soud vycházel pouze z předmětné kupní smlouvy a pokud tento postup aproboval Nejvyšší soud, nedošlo k řádnému zjištění skutkového stavu, v důsledku čehož nebylo stěžovateli umožněno řádně reagovat na změnu právního posouzení odstoupení od předmětné kupní smlouvy. Stěžovatel poukazuje i na to, že ačkoliv Nejvyšší soud uvádí, že při svém rozhodování vyšel ze skutkových závěrů vrchního soudu, je nutno připomenout, že naopak vrchní soud přejal závěr učiněný Nejvyšším soudem v jeho prvním rozhodnutí ve věci ze dne 28. 2. 2013. K vyjádření vedlejšího účastníka stěžovatel uvádí, že dle jeho názoru není ústavní stížnost vágní, neboť podrobně specifikuje, v čem spatřuje porušení zásady předvídatelnosti soudního rozhodování. Tvrzení vedlejšího účastníka, že stěžovatel měl všechny důkazní návrhy uplatnit před soudem prvního stupně, je označeno jako neférové, když posouzení odstoupení od předmětné kupní smlouvy podle ustanovení § 14 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání nebylo vůbec předmětem úvah soudu I. instance. Dle stěžovatele neobstojí ani námitka vedlejšího účastníka, že postup podle § 118a občanského soudního řádu nebyl namístě, neboť pouze z předmětné kupní smlouvy nebylo možno učinit závěr o splnění závazku prodávajícího z této smlouvy v plném rozsahu. Závěrem

stěžovatel vyjadřuje přesvědčení, že vyjádření ostatních účastníků řízení nevyvrací jeho tvrzení, že postupem soudů bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces.

IV.

Procesní předpoklady projednání návrhu

13. Ústavní soud se nejprve zabýval tím, zda jsou splněny procesní předpoklady projednání ústavní stížnosti. Ústavní stížnost byla podána včas a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je osobou oprávněnou k jejímu podání a je zastoupen v souladu s požadavky § 29 až § 31 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“). Vzhledem k tomu, že stěžovatel vyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje, byla ústavní stížnost shledána přípustnou dle ustanovení § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu.

V.

Upuštění od ústního jednání

14. Ústavní soud neočekával od ústního jednání další objasnění věci, pročež od něho upustil dle ustanovení § 44 věty první zákona o Ústavním soudu.

VI.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

15. Ústavní soud konstatuje, že jeho úkolem je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy České republiky); není součástí soustavy obecných soudů (srov. čl. 90 a čl. 91 odst. 1 Ústavy České republiky) a nepřísluší mu právo dozoru nad rozhodovací činností obecných soudů; k takovému dozoru či kontrole je Ústavní soud oprávněn pouze za situace, kdy obecné soudy svými rozhodnutími zasahují do ústavně zaručených základních práv a svobod jednotlivce. Proto Ústavní soud napadená soudní rozhodnutí přezkoumal (toliko) z pohledu porušení ústavně zaručených základních práv a svobod, jak je stěžovatelem namítáno v ústavní stížnosti a po posouzení napadených rozhodnutí a vyžádaného soudního spisového materiálu shledal, že ústavní stížnost je důvodná.

16. Ústavní soud především podotýká, že jedním z principů, představujících neopominutelnou součást práva na spravedlivý proces a vylučujících libovůli při rozhodování, je nezbytná návaznost mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé. V případě, kdy jsou právní závěry soudu v extrémním nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními anebo z nich v žádné možné interpretaci odůvodnění soudního rozhodnutí nevyplývají, nutno takovéto rozhodnutí považovat za stojící v rozporu s čl. 90 Ústavy České republiky a s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (viz náleží Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 84/94). Stejně tak nutno považovat za rozpor s principy řádného a spravedlivého procesu situaci, jestliže v soudním rozhodování jsou skutková zjištění v extrémním nesouladu s vykonanými důkazy (srov. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 30. 11. 1995, sp. zn. III. ÚS 166/95)

17. Ústavní soud ve své judikatuře k právu na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny stojí na stanovisku, že důvodem k jeho zásahu je až stav, kdy soudy očividně a neodůvodněně vybočily ze zákonných standardů dokazování (§ 120 o. s. ř. a následující), nebo jestliže hodnocení důkazů a tomu přijaté skutkové závěry jsou výrazem zjevného faktického omylu či logického excesu (vnitřního rozporu), případně jsou založeny na zcela neúplném (nedostatečném) dokazování (srov. například rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 20. 6. 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94, ze dne 11. 11. 2003, sp. zn. II. ÚS 182/02, ze dne 28. 6. 2005, sp. zn. II. ÚS 539/02, ze dne 20. 7. 2005, sp. zn. I. ÚS 585/04 a další).

18. Stěžovatel ve své stížnosti vytýká odvolacímu soudu jeho postup poté, co byl rozhodnutím Nejvyššího soudu č. j. 29 Cdo 2638/2011-175 vyjádřen právní názor, že odstoupení od předmětné kupní smlouvy je nutno posuzovat dle ustanovení § 14 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání. Dle stěžovatele se v dané situaci jednalo o nové právní posouzení věci a odvolací soud měl vytvořit pro stěžovatele prostor, aby se k takovému posouzení relevantně vyjádřil, případně přednesl nové důkazní návrhy. Ačkoliv stěžovatel na novou situaci reagoval svým obsáhlým podáním ze dne 18. 6. 2013, které obsahovalo i množství nových důkazních návrhů, odvolací soud se tímto vyjádřením nezabýval a na jednání konaném dne 20. 6. 2013 zamítl i návrh na doplnění dokazování. Svůj postup odůvodnil odkazem na ustanovení § 205a a § 211a občanského soudního řádu a současně konstatoval, že odvolací námitky uvedené stěžovatelem v podání ze dne 18. 6. 2013 jsou irelevantní, neboť vzal za prokázané, že předmětná kupní smlouva byla ze strany prodávajícího zcela splněna.

19. Z hlediska podústavního práva je v posuzovaném případě podstatné v první řadě to, zda stěžovatel vůbec mohl odstoupit od předmětné kupní smlouvy ve smyslu ustanovení § 14 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání, tedy zda byla předmětná kupní smlouva ke dni prohlášení konkursu na majetek úpadce - společnosti MASOSPOL, a. s. „v likvidaci“ splněna alespoň jednou stranou zcela. Odvolací soud (jehož postup byl následně potvrzen Nejvyšším soudem) v této otázce dospěl k následujícímu závěru: „Jak vyplývá ze zjištěného skutkového stavu v projednávané věci, není pochyb o tom, že kupní smlouva ze dne 22. 10. 1999, od níž žalovaný podle svého tvrzení odstoupil dopisem ze dne 12. 8. 2002, je smlouvou o vzájemném plnění, jíž se úpadce zavázal prodat nemovitosti žalobci a ten se zavázal zaplatit kupní cenu. K datu prohlášení konkursu na majetek úpadce (prodávajícího) úpadce svůj závazek z kupní smlouvy zcela splnil a vlastnické právo k nemovitostem na žalobce převedl, když účinky vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí nastaly ke dni 27. 10. 1999.“ Ohledně tohoto názoru následně odvolací soud odkazuje na blíže nespecifikované důkazy provedené v řízení před soudem prvního stupně. Dlužno dodat, že soud prvního stupně se ve svém řízení otázkou, zda byla předmětná kupní smlouva splněna i ze strany stěžovatele (resp. prodávajícího z předmětné kupní smlouvy), vůbec nezabýval s ohledem na jiné (následně označené jako nesprávné) právní hodnocení věci a tudíž k této skutečnosti neprováděl ani žádné důkazy. Odvolací soud na svém jednání konaném dne 10. 3. 2011, které předcházelo vydání prvního rozsudku v dané věci (č. j. 10 Cmo 206/2010-120), zopakoval pouze tři důkazy provedené soudem prvního stupně, a to kupní smlouvu ze dne 22. 10. 1999, dopis správce konkursní podstaty ze dne 12. 8. 2002 a dopis správce konkursní podstaty ze dne 29. 10. 2002, na jednání konaném dne 20. 6. 2013 (druhé rozhodování odvolacího soudu v dané věci) nebyly provedeny ani zopakovány důkazy žádné. Z odůvodnění napadeného rozhodnutí odvolacího soudu ve spojení se shora uvedeným tak zcela jasně nevyplývá, z čeho konkrétně odvolací soud dospěl k závěru o

splnění závazku z předmětné kupní smlouvy ze strany úpadce. Na základě závěrů uvedených níže se lze domnívat, že k tomuto závěru odvolací soud mohl dospět v podstatě pouze na základě předmětné kupní smlouvy, avšak odůvodnění napadeného rozsudku je v této zásadní otázce velice stručné.

20. Ústavní soud v této souvislosti odkazuje na svou judikaturu, ve které opakovaně formuloval požadavky na úplnost a přesvědčivost odůvodnění rozhodnutí obecných soudů (srov. například nálezy ze dne 23. 2. 2006, sp. zn. III. ÚS 405/03, nebo ze dne 3. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 169/09). Principu práva na spravedlivý proces totiž odpovídá povinnost obecných soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit, přičemž se musejí vypořádat s námitkami uplatněnými účastníky řízení, a to způsobem odpovídajícím míře jejich závažnosti. Pakliže tak neučiní, založí tím nepřezkoumatelnost jimi vydaných rozhodnutí a zpravidla tak i jejich protiústavnost. Nejsou-li totiž zřejmé důvody toho kterého rozhodnutí, svědčí to o libovůli v soudním rozhodování, přičemž zásada právního státu libovůli v rozhodování orgánů veřejné moci zakazuje (obdobně viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 14. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 183/03, ze dne 3. 10. 2006, sp. zn. I. ÚS 74/06, nebo ze dne 23. 1. 2008, sp. zn. I. ÚS 2568/07).

21. Odvolací soud sice ve svém odůvodnění odkazuje na blíže nespécifikované důkazy provedené v řízení před soudem prvního stupně, avšak tyto důkazy nijak nekonkretizuje a navíc z protokolů z jednání konaných před odvolacím soudem vyplývá, že byly zopakovány pouze tři důkazy, jak je blíže specifikováno shora (sub. 19.). V této souvislosti je třeba poznamenat, že pokud by měl odvolací soud vycházet i z jiných důkazů provedených před soudem prvního stupně, je nutné, aby tyto důkazy nejen konkretizoval, ale i zopakoval ve smyslu ustanovení § 213 odst. 2 občanského soudního řádu, neboť skutkové zjištění týkající se splnění závazku z předmětné kupní smlouvy ze strany prodávajícího nebylo soudem prvního stupně vůbec vyvozeno. Porušení zásady přímosti provádění dokazování, jak dal Ústavní soud najevo již ve svém nálezu ze dne 12. 10. 2004, sp. zn. IV. ÚS 57/04, spadá pod rámeček, jenž je z pohledu ústavněprávního chráněn čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy. V uvedeném nálezu Ústavní soud mimo jiné konstatoval, že hodnocení důkazů bez jejich provedení soudem (nejsou-li dány důvody dožadání) zakládá porušení čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy v důsledku porušení zásady přímosti, dle níž dokazování provádí soud, jenž rozhoduje ve věci, a to při jednání, ke kterému předvolá účastníky řízení, přičemž rozhodnutím ve věci je i změna rozhodnutí nalézacího soudu soudem odvolacím v odvolacím řízení. Ze shora uvedených důvodů tedy nemůže obstát námitka, kterou uvedl ve svém vyjádření k ústavní stížnosti Nejvyšší soud, tedy že odvolací soud svůj závěr opřel i o důkazy provedené soudem prvního stupně (dohoda o narovnání ze dne 8. 3. 2000 a dopis Ministerstva zemědělství České republiky ze dne 10. 8. 2001).

22. Jediným důkazem, který odvolací soud ve svém řízení zopakoval a ze kterého by bylo možno dospět k závěru, že předmětná kupní smlouva byla splněna ze strany prodávajícího v plném rozsahu, tak zůstává předmětná kupní smlouva ze dne 22. 10. 1999. Z dikce odůvodnění napadeného rozsudku odvolacího soudu navíc logicky vyplývá, že tímto stěžejním důkazem předmětná kupní smlouva skutečně byla. Vágní odkaz na „důkazy provedené v řízení před soudem prvního stupně“ obsažený na str. 7 odůvodnění napadeného rozhodnutí odvolacího soudu nelze s ohledem na jeho neurčitost považovat za součást řádného odůvodnění. Kopii předmětné kupní smlouvy Ústavní soud vyžádal od stěžovatele, neboť v příloze vyžádaného soudního spisu již

založena nebyla (zřejmě z důvodu vrácení příloh účastníkům řízení). Z textu předmětné kupní smlouvy se podává, že se touto převádí nemovitosti zapsané v katastru nemovitostí (čl. II. odst. 1 předmětné kupní smlouvy) a dále nemovitosti (stavby), které dosud v katastru nemovitostí zapsány nejsou (čl. II. odst. 2 předmětné kupní smlouvy). Předmětná kupní smlouva je následně opatřena doložkou Katastrálního úřadu Praha město ze dne 27. 3. 2000, která konstatuje, že právní účinky vkladu vznikly dne 27. 10. 1999. Vzhledem k tomu, že předmětnou kupní smlouvou byly převáděny i nemovitosti, které nebyly ke dni uzavření této smlouvy, a tedy logicky ani ke dni podání návrhu na vklad (jenž byl proveden 5 dní po uzavření kupní smlouvy), zapsány v katastru nemovitostí, nemůže se vkladová doložka vztahovat ke všem nemovitostem převáděným předmětnou kupní smlouvou. Současně však z popisu staveb uvedených v čl. II. odst. 2 předmětné kupní smlouvy a z výměr pozemků, na kterých jsou tyto stavby umístěny, plyne, že se ve většině nejedná o stavby drobné. Musí se tedy jednat o stavby evidované v katastru nemovitostí ve smyslu ustanovení § 2 zákona č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky v rozhodném znění (dále jen „katastrální zákon“). Z judikatury Nejvyššího soudu (rozhodnutí sp. zn. 30 Cdo 1485/2008) přitom plyne, že je-li předmětem převodu nemovitost, která dosud nebyla zapsána v katastru nemovitostí, ač splňuje podmínky pro její zařazení do evidence nemovitostí ve smyslu katastrálního zákona, není možné k ní nabýt vlastnické právo (již pouhým) okamžikem účinnosti smlouvy, tedy v režimu, který občanský zákoník stanoví pro nabývání nemovitostí, které nejsou předmětem evidence v katastru nemovitostí, ale až v důsledku povolení vkladu vlastnického práva podle předmětné věcné smlouvy. Vzhledem k tomu, že vkladová doložka, kterou je předmětná kupní smlouva opatřena, se týká zcela zjevně pouze části převáděných nemovitostí, není možné jen z textu dané kupní smlouvy usuzovat, že by ke dni prohlášení konkursu na majetek úpadce - společnosti MASOSPOL, a. s. „v likvidaci“ došlo k převodu vlastnického práva ke všem nemovitostem popsáním v čl. II. předmětné kupní smlouvy, které byly předmětem převodu.

23. Jak bylo konstatováno shora, Ústavní soud nemá v úmyslu jakkoliv zasahovat do volného uvážení, které spadá do pravomoci obecných soudů. Pokud jde o námitky směřující proti provádění a hodnocení důkazů, jakož i proti učiněným skutkovým zjištěním, platí ústavní princip nezávislosti soudů (čl. 82 Ústavy ČR), z něhož vyplývá i zásada volného hodnocení důkazů. Jen soud rozhoduje, které skutečnosti jsou k dokazování relevantní a které z navržených (případně i nenavržených) důkazů provede, případně zda a nakolik se jeví nezbytné (žadoucí) dosavadní stav dokazování doplnit, které skutečnosti má za zjištěné a které dokazovat netřeba. Do hodnocení provedených důkazů obecnými soudy není Ústavní soud zásadně oprávněn zasahovat, a to i kdyby mohl mít za to, že jiné hodnocení by bylo přílehlavější. Důvodem k jeho zásahu je až stav, kdy hodnocení důkazů a tomu přijaté skutkové závěry vybočují ze zásad spravedlivého procesu (srov. například rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2012, sp. zn. I. ÚS 564/08, nebo ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2273/14). Po posouzení ústavní stížnosti a spisového materiálu Ústavní soud dospěl k závěru, že taková situace v řízení před obecnými soudy nastala a vzhledem k tomu mu nezbylo než konstatovat porušení stěžovatelova ústavně zaručeného základního práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny. Nesprávný závěr odvolacího soudu ohledně splnění předmětné kupní smlouvy ze strany prodávajícího, založený na provedení důkazu předmětnou kupní smlouvou, měl navíc zásadní vliv na možnost stěžovatele reagovat na nové právní posouzení odstoupení od předmětné kupní smlouvy dle ustanovení § 14 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání, jak je uvedeno níže.

24. Ačkoliv Ústavní soud považuje shora popsané pochybení za dostatečný důvod ke kasačnímu zásahu vůči napadeným rozhodnutím, považuje za nutné zabývat se i stěžovatelovou námitkou týkající se překvapivosti napadených rozhodnutí, zejména pak rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 6. 2013, č. j. 10 Cmo 206/2010-239. je nutno přisvědčit stěžovateli, že právní názor formulovaný Nejvyšším soudem v jeho prvním rozhodnutí ve věci, tedy že na odstoupení od předmětné kupní smlouvy je třeba aplikovat ustanovení § 14 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání, který byl pro odvolací soud závazný, musí být posuzován jako právní názor odlišný od názoru soudu prvního stupně, ke kterému účastníci měli mít možnost efektivně se vyjádřit, případně navrhnout nové důkazy. Rozhodnutí odvolacího soudu, které je založeno na odlišném právním názoru, než rozhodnutí soudu prvního stupně, musí podle čl. 38 odst. 2 Listiny předcházet postup, jímž je zajištěna zásada zákazu překvapivého rozhodnutí. Předvídatelnosti rozhodnutí odvolacího soudu lze dosáhnout tím, že odvolací soud seznámí účastníky se svým odlišným právním názorem a poskytne jim prostor pro vyjádření k takovému názoru, přičemž účastníci mají dostat možnost navrhnout nové důkazy, pokud tak učinit nemohli před soudem prvního stupně v důsledku jeho chybného postupu (srov. nálezný Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2016, sp. zn. III. ÚS 3317/15). Vzhledem k tomu, že soud prvního stupně se z důvodu chybného právního posouzení nezabýval otázkou, zda předmětná kupní smlouva byla splněna ze strany prodávajícího, nemohl v tomto směru poskytnout účastníkům ani poučení ve smyslu ustanovení § 118a občanského soudního řádu. V komentáři k ustanovení § 213b občanského soudního řádu uvádí V. Jakšič: „Pokud jde o poučení podle odstavců 1 až 3, odvolací soud je vždy poskytnout odvolateli, který nebyl takto poučen soudem prvního stupně a v řízení neuspěl proto, že nesplnil povinnost tvrzení nebo důkazní povinnost [srov. § 205a písm. d)]. V takovém případě není nesplnění poučovací povinnosti soudem prvního stupně vadou řízení, k níž je odvolací soud povinen přihlídnout a v jejímž důsledku může napadené rozhodnutí zrušit, neboť ji lze v odvolacím řízení vždy odstranit [„zjednat nápravu“ ve smyslu § 212a odst. 5 a § 219a odst. 1 písm. a)] tím, že potřebné poučení poskytne odvolací soud a odvolateli tak dá možnost i v systému neúplné apelace tvrdit nové skutečnosti a navrhnout nové důkazy.“ [srov. výklad in Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád (§ 1 až 2501). Řízení sporné. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, k § 213b, bod 4., citováno ze systému ASPI].

25. V posuzovaném případě není pochyb o tom, že odvolací soud v napadeném (tedy v jeho druhém) rozhodnutí uplatnil rozdílný právní názor (vyjádřený v prvním rozhodnutí Nejvyššího soudu v dané věci), ze kterého však vyplynula potřeba uvést další tvrzení nebo označit další důkazy, neboť se nově posuzovala otázka, zda předmětnou kupní smlouvu zcela splnil ke dni prohlášení konkursu i prodávající a jak je uvedeno shora (sub. 22. a 23.). Z důkazů provedených odvolacím soudem nebylo možno uzavřít, že prodávající zcela splnil ke dni prohlášení konkursu své povinnosti z předmětné kupní smlouvy. Ačkoliv stěžovatel i vedlejší účastník poskytli i bez výzvy odvolacímu soudu své vyjádření k onomu rozdílnému právnímu názoru a stěžovatel navíc přednesl množství nových důkazních návrhů, odvolací soud se těmito vyjádřeními či důkazy vůbec nezabýval s odkazem na jejich nepřipustnost. Takový postup odvolacího soudu nelze aprobovat, neboť se jedná o porušení práva na právní slyšení podle čl. 38 odst. 2 Listiny. Nejvyšší soud v napadeném rozhodnutí ze dne 21. 12. 2015, č. j. 29 Cdo 3670/2013-281, posuzoval v otázce tvrzené překvapivosti rozhodnutí odvolacího soudu v první řadě to, zda měl odvolací soud poskytnout účastníkům řízení

v souvislosti s novým právním posouzením věci poučení dle ustanovení § 118a občanského soudního řádu a dospěl k názoru, že vzhledem k tomu, že odvolací soud měl za prokázané, že předmětná kupní smlouva byla prodávajícím zcela splněna, nebylo takové poučení namístě. A contrario tak lze usuzovat, že pokud by odvolací soud dospěl k závěru, že z dosud uplatněných tvrzení a důkazů nelze uzavřít, že předmětná kupní smlouva byla splněna zcela alespoň jednou smluvní stranou, bylo by poučení dle ustanovení § 118a občanského soudního řádu nutným postupem. Odvolací soud sám však skutečnost, že dospěl k závěru o nepřipustnosti nových důkazů, svým právním názorem ohledně splnění předmětné kupní smlouvy ze strany prodávajícího podepírá pouze okrajově, jeho hlavním argumentem je bez dalšího rozpor namítaných skutečností s ustanovením § 205a a § 211a občanského soudního řádu. Odvolací soud uzavírá, že: „Žalovaný žádné důkazy o tom, že úpadce kupní smlouvu nesplnil a žalobce se nestal vlastníkem všech nemovitostí, ač byl podle protokolu o jednání, které se konalo 14. 9. 2010 (č. 1. 67), poučen podle ust. § 118b o.s.ř. i podle ust. § 119a o.s.ř., před soudem prvního stupně neuplatnil. Naopak, podle obsahu tohoto protokolu výslovně uvedl, že nemá žádná tvrzení ani žádné návrhy na doplnění dokazování.“ Odvolací soud zde však zcela pominul, že věc je posuzována na základě odlišného právního názoru, než který uplatnil soud prvního stupně, a že účastníkům řízení má být poskytnuta možnost na tuto podstatnou změnu účinně reagovat. Pokud by odmítnutí nově uplatněných tvrzení a důkazů spočívalo pouze na závěru, že odvolací soud k danému rozhodnutí dospěl na základě učiněného skutkového zjištění (v daném případě na základě závěru, že předmětná kupní smlouva byla ke dni prohlášení konkursu zcela splněna prodávajícím), porušení zásady předvídatelnosti soudních rozhodnutí by nebylo dáno a Ústavní soud by se mohl omezit pouze na konstatování porušení čl. 36 odst. 1 Listiny. Jelikož však odvolací soud konstatuje nepřipustnost nových tvrzení a důkazů reagujících na nové právní posouzení věci, zejména s odkazem na rozpor s ustanoveními § 205a a § 211a občanského soudního řádu, ačkoliv stěžovatel nebyl ohledně nové a ve věci rozhodné skutečnosti poučen dle ustanovení § 118a občanského soudního řádu, nezbyvá Ústavnímu soudu než konstatovat i porušení čl. 38 odst. 2 Listiny, neboť postupem odvolacího soudu nebyla zajištěna předvídatelnost jeho rozhodnutí.

26. Pokud se Nejvyšší soud v napadeném rozhodnutí následně vyjadřuje k otázce případné překvapivosti rozhodnutí odvolacího soudu a tuto vyvrací mimo jiné na základě judikatury Ústavního soudu, dlužno dodat, že uvedená rozhodnutí Ústavního soudu (konkrétně rozhodnutí ze dne 12. 6. 2001, sp. zn. III. ÚS 729/2000 a ze dne 11. 6. 2007, sp. zn. IV. ÚS 321/07) nejsou na nyní posuzovanou stížnost přílehlavá a nevyvrací názor Ústavního soudu, že v daném případě k porušení zásady zákazu překvapivých rozhodnutí došlo.

27. Navíc bylo opakovaně vyjádřeno Ústavním soudem, že jednou z funkcí ústavní úpravy základních práv a svobod je její „prozařování“ celým právním řádem, pročež jsou soudy obecně povinny vykládat právní normy s ohledem na ochranu ústavně chráněných základních práv a svobod účastníků řízení. V každé jednotlivé věci to znamená, že soudy musí interpretovat jednotlivá ustanovení právního řádu (zde konkrétně občanského soudního řádu) v první řadě z pohledu účelu a smyslu ochrany základních práv a svobod, kdy musí při výkladu či aplikaci podústavního práva pečlivě vážit a brát v potaz, aby současně dostály své povinnosti poskytovat ochranu jak právům v rovině podústavního práva, tak právům základním (srov. například nález ze dne 14. 7. 2004, sp. zn. I. ÚS 185/04). Spravedlnost pak musí být přítomna v každém

procesu, kde se interpretuje a aplikuje právo (srov. nález ze dne 1. 9. 2015 sp. zn. II. ÚS 2108/14).

28. Přestože Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně zdůrazňuje, že plně respektuje zásadu minimalizace zásahů do rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu, nelze z uvedených závěrů v žádném případě dovodit, že se rozhodování o mimořádném opravném prostředku může ocitnout mimo ústavní rámec ochrany základních práv jednotlivce, tzn. především práva na spravedlivý proces [viz např. nález ze dne 11. 2. 2004 sp. zn. Pl. ÚS 1/03, nález ze dne 1. 10. 2014, sp. zn. I. ÚS 2723/13, nebo nález ze dne 1. 12. 2015 sp. zn. II. ÚS 2766/14]. Dále platí, že jakákoliv námitka, jejíž podstatou je tvrzení porušení ústavně zaručených základních práv a svobod rozhodnutím nebo postupem odvolacího soudu v občanském soudním řízení, je z výše uvedeného důvodu uplatnitelná i jako dovolací důvod podle § 241a občanského soudního řádu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

29. Pokud v daném případě Nejvyšší soud shledal dovolání proti napadenému rozhodnutí odvolacího soudu jako zjevně bezdůvodné, ačkoliv v něm bylo stěžovatelem namítáno porušení jeho ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces, které, jak plyne ze shora uvedeného, skutečně porušeno bylo, pak ani Nejvyšší soud nedostal své ústavní povinnosti chránit základní práva a svobody stěžovatele (čl. 4 Ústavy). Nejvyšší soud se navíc vedle nesprávného posouzení otázky předvídatelnosti rozhodnutí odvolacího soudu vůbec nezabýval stěžovatelovou námitkou, podle níž jsou závěry odvolacího soudu (v otázce splnění závazků z předmětné kupní smlouvy ze strany prodávajícího) v extrémním nesouladu s vykonanými skutkovými a právními zjištěními. Přitom právě tato námitka je zcela zásadní pro konstatované porušení stěžovatelových základních práv a svobod.

VII. Závěr

30. Na základě všech shora uvedených důvodů lze uzavřít, že napadeným rozhodnutím Vrchního soudu v Praze byl porušen čl. 36 odst. 1 Listiny, neboť skutková zjištění ohledně splnění předmětné kupní smlouvy ze strany prodávajícího v plném rozsahu jsou v extrémním rozporu s vykonanými důkazy, a současně byl porušen i čl. 38 odst. 2 Listiny, neboť stěžovateli bylo upřeno právo na právní slyšení. Pokud pak za dané situace Nejvyšší soud napadeným usnesením následně odmítl dovolání stěžovatele jako zjevně bezdůvodné, je třeba konstatovat, že ani Nejvyšší soud nepostupoval v souladu se svou povinností chránit základní práva a svobody stěžovatelů.

31. Proto Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) cit. zákona napadená rozhodnutí Vrchního soudu v Praze a Nejvyššího soudu zrušil.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 29. listopadu 2016

Jiří Zemánek
předseda II. senátu Ústavního soudu